

Slovenski Dom.

Napredno kmetsko glasilo.

Izhaja vsako soboto in velja za vse leto za Avstro-Ogrsko 3 krone, za Nemčijo in druge dežele 4 krone, za Ameriko 1 dolar.

Posamezne številke veljajo 10 vinarjev.

Za oznanila se računa: trisopna petit-vrsta 14 vin., vsa stran 48 K, pol strani 24 K, četrt strani 12 K, osmina strani 6 K. Pri vseletni inserciji primeren popust.

Dopisi se naj frankirajo in pošiljajo na uredništvo »Slovenskega Doma« v Ljubljani, Knaflcova ulica št. 5. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnina in oglasi se naj pošiljajo na upravnništvo »Slov. Doma« v Ljubljani.

Meč in smrt imata besedo.

»Prejmite jugoslovanski bratje, naše iskrene pozdrave; blagoslovljeno bodi vaše orožje, kakor je sveta in božja vaša pravica.«

Dr. Čingrija v avstr. delegaciji dne 7. t. m.

»Na Balkanu se pričinja boj za civilizacijo in kulturo proti barbarstvu in politični anarhiji. Naša dolžnost je, da stojimo kot kristjani, kot državljani, ki uživamo vsa blagodejstva modernega človeškega razvoja, na strani onih, ki žrtvujejo vse, da bi bili deležni žarkov kulture in civilizacije...«

Dr. Kramar v avstr. delegaciji 9. t. m.

Vojna na Balkanu je izbruhnila! Cinčanje evropskih velevlasti ni doseglo ničesar, **sedma velevladst**, kot imenujejo že dandanes, »Balkansko zvezo«, se je postavila na stališče: **Pomagaj si sam** in bog ti pomore! Za kaj se gre evropskim velelislam, ali boljše, evropskim velešpekulantom, smo že zadnjič povedali. Povedali smo tudi, za kaj se gre krščanski raji na Turškem: za trohico svobodnega dihanja, ki se še psu dopade, pa bi se človeku ne.

Rekli smo tudi, da to ne bo vojna na komando, temveč res vojna iz narodnega navdušenja in potrebe. Že pred 30 leti je Turčija obljubila reforme v tistih svojih delih v Evropi, ki so ji še ostali. Toda danes se doli tam, kot so bili pred 30 leti. Jugoslovanski raji in njih bratom je bilo končno teh grozovitosti dosti, pograbili so za orožje in šli sami na delo. Teta Evropa se pa čudi in debelo gleda: češ, ali si mar res upajo?

Tekom pretečenega tedna so vse štiri zvezne države izvedle mobilizacijo.

V vojnem času.

Srbski kralj Peter je izdal dotični ukaz 30. septembra ob 3. popoldne. O pol-

noči so vedeli zanj že po celi Srbiji, po najbolj zakotnih vaseh. Plat zvona in pokanje topičev je v polnoči prebudilo vse Srbe iz spanja. Vasi so oživele, nastal je čas ločitve. Na tisoče in tisoče kmetov je odhitelo na postaje in od tod k svojim polkom, da so se preoblekli in vzeli puško na rame. V teku 24 ur je bilo že 38% rezervistov na mestu. Vojno stanje je stopilo v veljavo v četrtek 3. t. m. ob 8. zjutraj. Do tedaj so se zglasili vsi vojnootvezni možje, **tako, da je iz cele Srbije izostalo samo 17 mož. Pod orožjem stoji okrog 300.000 Srbov z 800 topovi.**

Tiste dni je bil Belgrad pisan in živ kot mravljišče. Rezervisti so hiteli kupovat zadnje potrebščine in odhajali k svojim četam. Društvo »Narodna Obrana« je pa nabiralo prostovoljce: dijake in druge mladoletne državljane. Vsak tak prostovoljec dobi starosrbsko obleko iz bele volne s črnimi obroki, brzostrelno puško, jermen za patrone in tri ročne bombe, nato pa hajdi na jug na boj nad dušmana. Za hrano si mora skrbeti vsak sam.

Takoj po mobilizaciji je bil vstavljen ves osebni in tovarni promet **po železnica**, ki so na razpolago samo še za vojaštvo. Vsake dve uri odide vojaški vlak na jug. Belgrad se je počasi spraznil, namesto prejšnjega življenja sta zavladali tišina in praznosta. Samo ženske, otroke in starce je še videti, kot po nekaterih naših belokranjskih vaseh, kjer je gospodarska vojna pobrala moške v Ameriko. Gostilne, kavarne, gledališča, vse prazno in mrtvo, da se zapirajo eno za drugim. **Pošto** je ravnotako prevzela vojna uprava, in vsa pisma, kar jih pride ali gre čez mejo, se odpirajo. Tako je, kadar dobi meč besedo.

Črnogorci začeli dne 9. t. m. vojno.

V sredo, 9. t. m., ob 5. zjutraj so Črnogorci **napovedali Turkom vojno, in so črnogorske čete takoj odrinile čez mejo.** Črna gora je dobila to nalogo od Balkanske Zveze, ker je ob črnogorski meji samo 12 turških bataljonov. Ta dan je obhajal črnogorski kralj Nikola ravno svoj

71letni rojstni dan. Ob napovedbi vojne je izdal na narod navdušen oklic, kjer pravi: »Nemogoče je nadalje preslišati obupni krik prebivalstva v Stari Srbiji. Turki more otroke, žene in starce, moške se skrivajo v gorah in beda med prebivalstvom je neznosna. Ljubezen do domovine zahteva, da hitimo svojim bratom na pomoč. Pozivljam vse zveste Črnogorce, da pohite pod mojo zastavo in moje vodstvo ter da podajo bratsko roko zatiranim bratom v Turčiji in junaškim Malisorom. Za nami stoje vsi krščanski kralji na Balkanu. Ne zabite otroci starega junaštva in slave srbske domovine. Simpatije vsega srbskega naroda, **vseh Slovanov** in vsega civiliziranega sveta so na naši strani. Plemenite roke so zgrabile za meč ter nam hite na pomoč srbski, bolgarski in grški vojaki, ki se hočejo v bratski ljubezni boriti skupaj s Črno goro. — Črnogorci! Naša pot gre v Staro Srbijo, da se združimo tam z brati iz Srbije, kjer nas pričakuje moj ljubi zet, srbski kralj Peter. Objeli se bomo z brati Srbi in prinesli svobodo zatiranemu ljudstvu. Nebo naj blagoslovi ta naš pohod, o katerem sem sanjal že v svojih otroških letih ter sem dal duška tem svojim željam v neštetih pesmih. Živela Črnagora! Živela Balkanska Zveza!«.

Črnogorskemu kralju so poslale združene bolgarske stranke pozdrav, ki končuje z besedami: **»Na svidenje v Carigradu!«**

Črnogorci so se zapletli takoj na meji v boj. V štiriurnem topničarskem boju so Turki zbežali s holma Planinice. Črnogorci so nato napadli Dečić. Hud boj je bil pri Gusinji in okrog mesta Berane, kjer so Črnogorci začeli oblegati turško posadko.

Srbi in Bolgari.

Srbi in Bolgari vojne še niso napovedali, zgodi se pa to skoro gotovo tekom tedna, do nedelje. Vkljub temu se pa vrše tudi med njimi in Turki na mejah hude praske. V noči od torka na sredo je bil krvav boj pri Javorju na srbski meji, med Bolgari in Turki je pa prišlo do boja pri Dalumaj-Bali.

Vstaja med turškimi Slovani.

Komaj je vojna začela, se je že razširila vstaja po turških slovanskih krajih. Turki to sicer seve zakrivajo, vendar je že vsa Stara Srbija v plamenu. Več tisoč teh vstašev je sestavilo majhne čete, ki neprestano nadlegujejo turške posadke. V Makedoniji so po vaseh s slovansko manjšino prebivalci zbežali čez mejo k Bolgari. Priglaša se vedno več vstašev, ki prosijo Bolgare za orožje. Po vaseh s slovansko večino so napravili prebivalci slovansko upravo, ker turški seve ne zapajo, in pričakujejo z veseljem in navdušenjem bogarsko vojsko.

Prostovoljci.

Pri odboru društva »Srbski bratje« se je oglasilo nad 3000 prostovoljcev, ki so po večini iz turške Stare Srbije in Makedonije. S Češkega je prišlo 9. t. m. v Belgrad 11 čeških visokošolcev, iz Zagreba pa 24 Hrvatov z umetniške akademije med prostovoljce. Iz Amerike je pri-
glašenih že tisoč Srbov. V Moskvi se je vpisalo v knjigo za prostovoljce, razporejeno v tamošnji srbski cekvi, že 20.000 ruskih prostovoljcev.

Kot kažejo vsa ta znamenja, nam je pričakovati zelo krvave vojne. Ljudstvo hiti v boj z navdušenjem. Srbi in Črnogorci hite, da združijo na Kosovem polju svoje vojske. Tam so bili pred 500 leti Srbi premagani od Turkov ter izgubili svojo samostojnost. Vsi ti spomini se sedaj vzbujajo, nastaja želja, da bi se sedaj, čez 500 let, na istem Kosovem mogli maščevati ter osvoboditi zadnje ostanke turških Srbov iz sužnjosti. Bolgari zopet imajo za svoj vzor, marširati nad Carigrad in se polastiti glavnega mesta Turčije. Turki so si zopet v svesti, da se gre pravzaprav za obstanek turške države v Evropi sploh, branili se bodo tudi na življenje in smrt. Ne pozabimo, da se imenuje »Balkanska Zveza« zveza balkanskih krščanskih narodov, da se Turki torej ne bodo borili samo kot Turki, temveč tudi kot mohamedanci: njih političnemu fanatizmu se pridruži še verski fanatizem, tako, da se Turkov ne sme prav nič podcenjevati. Turško ljudstvo živi izredno skromno in trezno, tako, da so izvrsten vojni material, ki je nenavadno žilav. To je na primer skusila Rusija pred 35. leti v vojni z njimi. Kako trdovratni so bili tedaj boji po balkanskih vrhuncih! Zato želimo svojim jugoslovanskim bratom čim več sreče v njih opravičenem boju s tako nevarnim sovražnikom.

Gasilci pozor!

Iz prispevkov zavarovalnic se zbira takozvani gasilski zaklad, iz katerega se izplačujejo podpore gasilskim društvom. Ta gasilski zaklad torej ni deželni denar, temveč je deželnemu odboru samo zaupan v upravo. Prejšnji deželni odbor je

delil te podpore s pomočjo Deželne gasilske zveze, v kateri je včlanjenih 176 prostovoljnih gasilskih društev, in ki je kot strokovna organizacija pač najbolj primerna za sodelovanje pri omenjenem razdeljevanju. Letos se je pa zgodilo nekaj, kar more samo politični delirium tremens naših klerikalcev zagrešiti. Že pri zadnji proračunski debati v deželnem zboru je poslanec dr. Triller v zbornici javno pri-
bil, da je deželni odbor poveril tajništvu S. L. S., naj poizveduje po deželi, katera društva so te podpore — vredna. Torej tajništvo politične stranke naj presoja vrednost tako človekoljubne in nestrankske organizacije, kot je gasilstvo! In res, na podlagi takih obvestil je izključil deželni odbor za enkrat sledeča gasilna društva od vsake podpore:

Cerknica, Idrija, Kranj, Krško, Kostanjevica, Dolenji Logatec, Metlika, Novo mesto, Postojna, Planina, Radovljica, Radeče, Spodnja in Zgornja Šiška, Senožeče, Velike Lašče, Žezemperk, Begunje, Bloke, Brezovica, Bizovik, Cerklje, Dob, Dolsko, Dobravice, Dravljice, Gradac, Gameljne, Gorenja vas, Knežak, Koroška Bela, Leskovec, Leše, Krka, Moste, Mošnje, Orehova, Predvor, Pirniče, Razdrto, Slavina, Studenec-Ig, Škofljica, Šmarje, Srednja vas (Bohinjska), Škocijan, Šent Jernej, Št. Juri, Tacen, Toplice, Verd, Brdo, Mengeš, Moravče, Tržič, Vozlje, Vade, Dolenja vas pri Cerknici, Hotederšica, Stari trg pri Rakeku in Zagorje ob Pivki. — Vsa ta društva so torej vsaj za letos »nevredna« podpore iz deželi zaupanega gasilskega zaklada, ki znaša danes nad 60.000 kron. V prihodnji seji deželnega odbora pa pride na vrsto še druga serija »nevrednih« in sicer takih gasilnih društev, katerim načelujejo slučajno naprednjaki. »Vredna« društva, to je ona, ki so našla dopadenje v očeh tajništva klerikalne stranke, pa dobe skupaj 21.000 kron. — Imena teh društev so sledeča: Predoslje 260 K, Selca 500 K, Sorica 200 K, Mokronog 300 K, Višnja gora 200 K, Grosuplje 200 K, Horjul 200 K, Ježica 300 K, Podutik-Glince 500 K, Polhov Gradec 300 K, Stara Vrhnika 700 K, Stožice 500 K, Šent Vid nad Ljubljano 200 K, Tomišelj 180 K, Vič-Glince 200 K, Vižmarje 300 K, Vrbljenje 100 K, Vrhnika 400 K, Črni vrh nad Idrijo 400 K, Rovte 500 K, Žiri 1200 K, Ambrus 300 K, Bela cerkev 200 K, Šent Peter na Dolenjskem 800 K, Studeno 250 kron, Št. Peter na Krasu 500 K, Rečica 250 K, Bohinjska Bistrica 500 K, Breznica 200 K, Dovje 200 K, Mojstrana 1200 K, Dobrava 400 K, Gorje 400 K, Zasip 400 K, Hrušica 250 K, Kamna gorica 500 K, Podkoren 200 K, Kranjska gora 200 K, Kropa 500 K, Ljubno 400 K, Rateče 350 K, Stara Fužina 200 K, Žerovnica 800 K, Unec pri Rakeku 200 K, Črnomelj 1000 K, Domžale 200 K, Kamnik 300 K, Komenda 200 K, Motnik 150 K, Stob 400 K, Zg. Tuhinj 200 kron, Dolenja vas pri Ribnici 200 K, Jurje-

vica 1000 K, Sodražica 400 K, Sušje 800 K, Sv. Gregor 300 K, Duplje 300 K in Naklo 200 kron.

Kmetje, kdor ni slep, se mu pri takem postopanju deželnega odbora mogoče vendarle odpro oči.

Kmetje, ali vidite sedaj na praktičnem slučaju važnost in potrebo kmečke organizacije, organizacije, s katero bi mogli mi kmetje nastopiti za kmečko stvar proti divjanju farovških organizacij. Sedaj bi bil čas, da bi te organizacije kot en mož nastopile in po brezštevilnih shodih javno vprašale c. kr. deželno vlado, kako daleč še prijadramo pod falitno in zapufano S. L. S. mi — avstrijski davkoplačevalci!

Kmetje! Ali se nam torej kmečka organizacija »izplača«, ali se ne izplača delo zanjo? Premislite to sedaj, ko se je dalo 21.000 kron od naših zavarovalnin pečat političnega fonda klerikalne stranke!

Pomen „Orlov“ za versko in narodno vzgojo.

(Iz Cerkelj na Dolenjskem.)

Tekoče leto sem se vrnil iz daljnih krajev v rojstno vas in sem se čudil raznim deloma zelo neumestnim novotarijam, ki so se v moji odsotnosti pojavile na Slovenskem. Doma sem odslej v slovensko-katoliških časopisih čital čestokrat o nekih orlih, tudi čukih — meni doslej še neznanih nestvorih — kojih »delovanje« in »potrebo« mi je kmalu razložil dober prijatelj. Stvar me je jela zanimati in želel sem si le, te degenerirane ponaredbe Sokola prejkomogoče ogledati. Kakor nalašč sem izvedel, da se ima v kratkem vršiti na Borštu blagoslovljenje kapelice, kjer bodo delali čuki parado in sem bil radoveden, kako se bodo ponašali ti junaki v kroju in srajcah, ki so jih tako pošteno ukradli Sokolu, uvažujoč sedmo božjo zapoved, ki se po njihovem zbog tega glasi: **Kradi!** Pa naredil sem račun brez krčmarja, hočem reči, ceremonije so se vršile brez uniformiranih čukov. Na moje vprašanje mi je sorodnica odgovorila približno tako-le: »Orli so obljubili udeležiti se spreveda v uniformi pod pogojem, da dobi vsak pet kron ter jesti in piti dovolj. Pri vseh hišah smo jim veliko tega pripravili, vendar so si pa navsezadnje premislili in ne pridejo, češ, da so še premalo zahtevali.« Presenečen sem izrazil začudenje nad to gorečnostjo in »udarnostjo« do svete cerkve teh novodobnih klerikalnih »katoličanov«. Pa kaj čemo, ko pa živimo v moderni »brezbožni« dobi dvajsetega stoletja. Gredeč domu jo mahnem v gostilno, kamor me je izvabilo glasno govorjenje. Pri mizi v kotu so sedeli oblastno trije pretepači z orlovskim znakom, ki so mi bili že poprej znani kot razupiti vlačugarji in ponočnjaki. Ravno kar so bili izpili liter vina in zahtevali nato liter šnopsa, ki so ga istotako kar iz ku-

pic pili. Ko so se bili tako polagoma navlekli korajže, pravi eden izmed te čedne katoliške družbe: Sedaj bomo pa posvetili tem prokletim krevljam in odšli so nekam na tepež. Le-ta prizor mi je stopil še le potem živo pred oči, ko sem pred kratkim čital v pobožnem »Domoljubu«, da se je pri neki »liberalni« Ciril-Metodovi veselici »žrlo in krokalo ter plesalo celo noč.« Da je to **podla laž**, dokazuje pač najbolj dejstvo, da so »liberalni« naprednjaki pri Ciril-Metodovi veselici zgolj izobraženi in inteligentni ljudje, kojih lini čut in izobrazba jim že brani »žreti«, osobito pa žganje, med tem ko se čuki rekrutirajo večinoma iz ostankov in sodrge, vmes pa kakšen obnorel »boljši človek«, ki tako četo vodi. Potuhnjenost, hinavstvo, licemerstvo, laganje, preklinjanje in pretepi so glavne lastnosti teh ljudi. Tukaj naj bi »Domoljub« izlil svoje prebogat zaloge gnojnice in duševnih batin. Glavno vlogo za razvoj teh rimsko-katoliških odpadkov igrajo **kaplani**. Pripomniti pa je, da je cerkljanski gospod župnik zelo usmiljen mož in **poštenjak skozinskog** in mu gotovo mrzi početje kaplanov in čukov, ali vsled svojega mirnega značaja tem podivjanim popom ne more in po škofovem naročilu najbrž tudi ne sme nobenih zaprek delati. »Vero« čukov sem bil na ta način do dobrega spoznal. Ej, ej, Petrova skala, na slabih nogah stojiš že, da na slabše skoraj priti več ne moreš in maješ se tudi, prav nevarno se maješ, da se boš strmoglavila, če se boš na take ljudi opirala.

Pa me privede neko nedeljo važno opravilo na pošti v bližnje mesto Brežice, kjer sem spoznal tudi »narodnost« čukov. Kmečka dekleta in veliko fantov z orlovskimi znaki so trumoma dohajali in zapuščali **protestantovski nemški hotel**, kjer se je celi dan osobito **med službo božjo** razlegal glas harmonike in pridno plesalo. To me je tako iznenadilo, da bi ne bil verjel drugemu, ako ne bi bil na lastne oči videl. Seveda, v protestantovskem nemškem hotelu se le shaja to »pobožno« ljudstvo, med tem ko bi bil obisk poštene slovenskega (pa zaraditega še menda ne »liberalnega« Narodnega doma, kjer gotovo ne manjka poštene postrežbe in zabave, smrtni greh! Resnično pa žalostno!

Prišel sem tedaj do zaključka, da vsebuje orlovska družba velik prazen nič na polju prosvete. Verna ni, še dosti manj pa narodna in iz tega izvira najbrž njeno smrtno sovraštvo do poštene organizacije v Sokolu, ki jo kot **posebno pomembnega kulturnega činitelja uvaža celi svet**, zlasti naš bližnji sosed Nemec. — Ali ste že slišali kdaj, da bi bili čuki nastopili proti Nemcem?! Bog ne daj! Ljubši jim je nemški brezverec, ki sovraži vse, kar je slovanskega, kot pa Slovenec, ki se s to bando ne druži. Nikakor se ni potemtakem

čuditi, da uskoči dan za dnem toliko ljudi v nemški tabor, kjer imajo mir od sleherne strani. Naše izobraženstvo pa pokaže dejanski svojo narodnost najlepše gotovo najbolj s tem, ker ostane zvesto svojemu slovenskemu materinemu jeziku in je posebno v mestih živa jez, da nemška povodenj ne poplavi in okuži tudi kmete. In to bi morali zlasti na deželi tudi pripoznati, in jih podpirati pri njihovem težavnem delu, ne jih pa ovirati in blatiti njih blagega nesebičnega delovanja za narod.

Resnicoljub.

Kako vzgajajo klerikalci mladino?

(Dopis z dežele.)

Znano je, da so klerikalci, ko so uvideli, da ne bodo prišli nikamor, pričeli vabiti mladino v svoj tabor s tem, da so pričeli ustanavljati različna društva in odseke po vzorcu naprednih društev. Zelo veliko mladine se je dalo zapeljati na ta način tem ljudem, ki imajo pri takih prilikah kot med sladke jezičke. Zelo veliko pa je tudi mladine, kateri se tako vabljenje v klerikalne organizacije naravnost gnjusijo. V društvih pa potem mladino popolnoma pokvarijo. Mnogo takih slučajev bi vedel navesti in nekaj takega sem že tudi sam doživel. Naj navedem za sedaj le to.

V bližini mojega doma so ustanovili pred kakimi štrimi leti Orle. Takrat so na vse načine vabili mladeniče, naj se vpišejo vanj. Napravili vam bomo uniformo, prirejali bomo izlete, doma in drugod bomo telovadili, saj ste videli zadnjič Sokole, kako so telovadili, ko so bili tukaj, kako je bilo lepo, samo Sokoli niso pravi, oni so naši sovražniki, zato moramo biti le Orli, le mi smo pravi krščanski Sokoli, so jim rekli itd. Dobili so nekaj nezavednih mladeničev na svojo stran in par let so jo navidez še dosti dobro furali. Prirejali so res izlete, zabave i. dr. Kaplan je dajal za pijačo, ponoči so razgrajali, kleli in uganjali take in podobne lepe reči. V društvu, namreč v telovadnih prostorih, so kvartali itd. Konec temu je naredil župnik, ki jih je enkrat ravno zalotil pri takem delu in jih nekoliko bolj ostro prijel, pa je bilo vse, saj če bi jih kako drugače kaznoval, bi mu tako vsi ušli. Tako je bilo delovanje dotičnega društva. In sedaj, ko so potekla od tačas **komaj štiri leta! pa šteje dotični Orel od 25 celih šest uniformirancev**. Pač velik napredek v takem slučaju. Znan mi je pa tudi drug slučaj, katerega mi je pripovedoval sorodnik, ki je bil pred par leti tudi član Orla. Pravil mi je, da so v onem kraju (kraja ne bom imenoval, ker mi gre le za stvar), kjer je bil on, ustanovili Orla. Vso stvar je vodil kaplan. Učil jih je, kako je treba **zaničevati Sokole, in res, uspehi so se kmalu pokazali**. Ponoči, ko so šli iz telovadnice, so vedno vpili nad Sokoli: sove, sove in po-

dobno. Sokoli se pa za zapeljano druhal, po domače rečeno, še zmenili niso, le enemu se je zdelo to malo preveč, pa se nekoč zakadi mednje in jih nekaj prav pošteno oklofuta. To je imelo za posledico tudi to, da je bil potem mir pred Orli. Drugič pa so imeli v onem društvu gledališko predstavo. Igrali so mladi fantje in dekleta, kaplan pa je bil režiser. V takih večerih so imeli vedno **pijačo v društvu**, tako da so prišli nekateri celo natrkani domov. Drugi dan pa so morale matere buditi zaspance, kateri bi bili najraje vedno v društvu in pili, delali pa nič. Da starši niso bili posebno zadovoljni s tem, je razumljivo. Zakaj popisujemo vse to, bo utegnil marsikdo vprašati. Da povemo odkrito, samo za to, ker je pred kratkem »Domoljub« tako nesramno pisal o naprednih društvih. Tam piše, kot bi bila samo klerikalna društva zveličavna, vsa druga pa ne. Zato podajamo tukaj samo malo ogledalo, v katerem se lahko marsikateri član klerikalnih društev ogleda, in spoznal bo, da se v naprednih društvih tako niti z daleka ne vrši, pač pa mnogo bolje. To lahko povedo vsi oni številni odpadniki, ki so uskočili v klerikalna društva. Tebe pa, mladina, ki količkaj čutiš napredno, pozivljam, da se vpišeš v napredna društva, ker s tem zadaš klerikalcem tak udarec, da ga bodo še dolgo pomnili.

Politične limanice, ki se klerikalcem niso obnesle.

(Iz ribniške okolice.)

V naši okolici imamo živinorejsko zadruho. Predsednik je gospod deželni poslanec Bartolj. Zadruga je kupovala od kmetov planine in jih tudi precej drago plačevala. Tamkaj so napravili ograje, hleve in vodnjake, sploh potrošili so precej desetisočakov. Reklame za to ni manjkalo v nobenem časopisu. Beseda, ki jo gospod izreče, je malone pri vseh kmetih sveta. Kmetje so se vpisali v zadrugo, ne vejo pa ne, da je to zadruga **z neomejeno zavezo**; če bi vedel kmet, kaj to pomeni, se bi gotovo ne bil dal zapeljati tako daleč. Dobro je ohranjeno v spominu naših kmetov, kako in v kolikšno korist so se zapisali v konsumna društva.

Oglejmo si podrobneje koristi teh planin: Dne 26. septembra t. l. se je vršil živinski sejem v Sodražici. Bobnali so po časopisu in klicali ljudi skupaj iz cele Avstrije za posebno velik sejem živinorejske zadruge. Ljudem so pripovedovali, da pridejo kupci iz vseh dežel — hudomušneži so rekli, da se pripeljejo tudi iz svete dežele. — Kdor je vso to reklamo slišal, je bil prepričan, da je vstal za zadrugnike kralj Matjaž, in dežele pod njim bodo zopet srečne, polne zlata. Na ta sejem so prignali živino kmetje-zadrugniki in drugi. Prignali so pa tudi živino, ki se je nahajala tekom poletja na planini. Kupcev

je bilo malo, nekaj Ljubljancov in nekaj Dolenjcev, največ je bilo pa radovednežev iz Ribnice in med temi tudi jaz. Živina, ki so jo redili kmetje doma, je izgledala lepo, bila je čvrsta in živahna, ona pa iz planine bila je taka, kot bi jo kak Ogušinec v Bosni nakupil in prignal v naše kraje. Ni potem čuda, da so se spogledovali kmetje, ko je vsak zadružnik videl svojo živino poraščeno z dolgo dlako, zraven pa bi bil lahko David na njenih rebrih svojo harfo brenkal in marsikateri je rekel: Škoda, da poleg udnine plačujem še 20 vin. od živali na dan. S kako žalostjo je gledal kmet svoje upanje, ko je videl junico mršavo, v rasti zaostalo. Mislim, da bi se bil denar veliko boljše obrestoval, ko bi se pomagalo kmetu pri popravi hlevov, kot pa s to zadrugo. Seveda je mnogo kmetov, ki se ne strinjajo z gospodi, in ti ne bi dobili gotovo nobene podpore. Pri nas je postal tudi denar v tem oziru političen. Gospodje iz Dolenjske so rekli, ko so si vse to ogledali: »Gospodje Lampe, Bartolj in drugi! Iz te moke ne bo kruha. Ta živina ni prinesla S. L. S. pričakovanega političnega uspeha!« Zatorej, kmet prebudi se, dokler je še čas.

Razgled po svetu

Sem z denarjem!

Vojna uprava zahteva od delegacij novih 500 milijonov v vojne namene. Toda cela država je že tako izmožgana, da so se celo naše delegacije hudim zahtevam uprele. Posebno Madžarji so pošteno zaropotali.

Češka dežela v denarnih škripcih.

V zaupni seji češkega deželnega odbora je izjavil finančni poročevalec, da so češke deželne finance naravnost obupne.

Laško-turška vojna.

Balkanska vojna je prišla prav Turku in Lahu, ker je bil tistega prekljanja po afriških puščavah že eden bolj sit kot drugi. Balkanski vihar je zato pospešil konec vojne. Mirovna pogajanja so v najboljšem teku in vsak dan je pričakovati, da pride do podpisa mirovne pogodbe. Italija da Turčiji kakih sto milijonov kupnine za Tripolis. Ta okoliščina je za naše jugoslovanske brate dosti resna, ker dobe Turki na ta način znatne svote denarja za balkansko vojno na razpolago.

Doslednost.

Čez »jude« zabavlja prav rad vsak klerikalec in z »judom« ozmerja prav pogosto naprednjaka, kadar ga hoče še posebno označiti, kot zaničevanja vrednega človeka. Kako pa izgleda to zabavljanje, kadar se gre za bogate jude? Ko je umrl v Vitkovicah, znanem češkem železarskem okraju, milijonar Žid Guttman, so

razobeseli v zvoniku tamošnje katoliške cerkve črno zastavo. Zakaj? List »Duch Času« je prav dobro opozoril na vlogo, ki jo igra farovž v službi bogatih milijonarjev, pa čeprav so »judje«. Nezaplenjen »Duch Času« piše: »Guttman je bil v Avstriji eden izmed najbolj pridnih pri ustanavljanju katoliških far in cerkva, v katerih je duhovščina pridigovala pokorščino, ubogljivost in skromnost istim delavcem, ki so se po njegovih tovarnah mučili in potili za sramotno nizke plače. Judovski milijonar in katoliški duhovniki so tu z gniljivo vzajemnostjo skrbeli za ubogega trpinca, da bi si s trnjevo potjo po tej solzni dolini pridobil po smrti nebeško kraljestvo; grešni, posvetni blagor pa brez zavisti prepustil njim.

Slovenija

s Zbor štajerskih naprednjakov. Štajerski naprednjaki so imeli v Celju lepó uspelo letno zborovanje. Pomenili so se o političnem položaju in o svoji organizaciji. Ali pridemo kdaj do tega, da bomo lahko govorili o skupnih letnih zborovanjih slovenskih naprednjakov. Premotrivajmo to vprašanje po svojih društvi!

s K vojni na Balkanu. Ravnokar je izšel v založništvu G. Freytag & Bern, Dunaj, VII., Šotenfeldg. 62, zemljevid Balkanskega polotoka v merilu 1 : 1.250.000 za 1 K 30 vin., v velikosti 80 in 65 cm. Na zemljevidu je vsa Evropa južno od Donave, in sicer od Sarajeva do Carigrada in Aten. Otok Kreta je v istem merilu na stranskem delu. Kogar bo vojna toliko zanimala, da bo sledil posamezne dogodke, mu bo zemljevid vsled obilice zaznamovanih krajev dobro služil. Pravo sliko o razvitku vojnih dogodkov si je mogoče ustvariti tako le s pomočjo zemljevida. — Gorenji znesek se mora poslati z naročilom vred na zgornji naslov.

s Vrtnarska šola. Kdor bi bil voljan sodelovati za ustanovitev »Vrtnarske šole« naj se blagovoli priglasiti na naslov: »Goikova vrtnarska šola v Kranju«.

s Huda zima. Huda zima se nam za letos obeta. Na Zgor. Štajerskem je n. pr. pretečeni teden nekemu posestniku na paši snežen plaz zasul čredo ovac, pod katerim so jih pa dobili še žive na kupu. — Drugemu kmetu je tudi sneg presenetil na paši ovce, ki so bile radi tega tako lačne, da so druga drugi žrle volno. Res, kebrovo leto! Seve bo imelo letošnje vreme najneprijetnejše gospodarske posledice.

s Matica Slovenska svojim p. n. gg. poverjenikom in članom in drugim. Matične knjige za 1912. leto so že deloma dotiskane, deloma gre njihov tisk h koncu, a članov se je priglasilo dozdej nenavadno malo. Zato prosi Matica vse tiste mnogoštevilne gg. poverjenike, ki še do zdaj niso pobrali in poslali udnine za tekoče leto,

naj to nemudoma store. Enako prosi vse p. n. gg. prejšnje člane, ki ji pošiljajo udnino direktno, naj se je kmalu spomnijo. Vabi pa tudi vse tiste, ki še niso njeni udje, naj pristopijo v krog njenih članov. Udnina znaša letno za Slovence 4 K, za Hrvate 3 K. Plačuje se naprej. Knjižni dar bo zlasti, kar se tiče beletrije, za l. 1912 jako bogat.

o Ljubljanska okolica o

Ij Pri zadnji nadomestni deželnozborski volitvi je dal lep zgled strankarske zavednosti g. Anton Čuk, železniški sprevodnik v pokoju. Kljub hudi bolezni, ki ga že dlje časa veže na postelj, se je dal primesti na volišče, da izpolni svojo narodno in strankarsko dolžnost. Čast takemu zavednemu somišljeniku, naj služi drugim v zgled in posnemanje. — Za zgled nam bodi — Gospod Anton Čuk, — Zaveden mož, in bistre glave — Ni bal se on boleti, muk, — Premagal bil je rad vse težave — Da glas njegov prišel je do veljave. — A zmage večji še — Lahko bi priborili — Če »Čuki« bi povsod — Le narodno volili. — F. K... ik.

Ij Zgornji Kašelj. Neki pisatelj se je v št. 213 dne 25. septembra t. l. obregnil v takomenovanem »Slovenca« ob naše prostovoljno gasilno društvo, očitajoč mu, da je pri požaru v vasi Sostro strankarsko postopalo. V dokaz in pojasnilo, da je vse to zopet le navadna klerikalna laž, navajam sledeče: Komaj je pretekel prvi četrt ure, kar se je v hiši posestnice Marije Habič vnel požar, bili so gasilci že na licu mesta, ter so takoj pričeli svoje delo, ter so z neumorno požrtvovalnostjo gasili, dokler je bilo neobhodno potrebno. Med tem, ko so se mučili in trudili gasilci, da bi ostal ogenj omejen, ter ne segel tudi po sosednjih hišah, stali so v napotju okrog njih tudi člani orlov, ter prodajali zijala, — naprošeni — da naj gredo vendar tudi pomagat malo gasit, dali so ošabni odgovor, »to ni naše delo«. Gasilcem ni torej drugega preostajalo, kakor gasiti toliko časa naprej, dokler ni bil ogenj toliko lokaliziran, da je bila vsaka nadaljna nevarnost požara odstranjena. Ravno, ko je bilo vse to doseženo, pride na lice mesta predobro znani občinski tajnik Nace Mrcina, ter začne načelniku, kateri je videl tu svoje delo dokončano, ukazovati — da naj gasi naprej. V hipni jezi, ko je g. načelnik videl, da ni popreje, dokler je bilo še res potreba gasiti, nobeden navzočih orlov niti s prstom ganil, je tajniku odgovoril: Sedaj naj pa orli naprej gase, ter dal povelje k odhodu, kar je bilo edino tudi pravilno. In radi teh besedi podal je klerikalni dopisnik lažnjivi dopis v klerikalni časopis, pisal je pa, prvič, da je gorelo pri Francu Habiču, a isti ni sploh nikak posestnik, slučajno je pa zet njega hčere, radi tega bi menda on tudi rad videl, da bi bilo to — kar si on dosedaj sa-

mo še želi, tudi res. Drugič je v dopisu tudi trdil neresnico, da je hiša in z njo tudi hišna oprava — do tal pogorela, a tudi to ni res, kajti rešeno je bilo dosti oprave in pri hiši ni niti zgorelo strešno ogródje (grušt), ostali so še celo neki deli lesene stene, kar gotovo priča, da je požarna bramba v **polnem obsegu** svojo dolžnost izpolnila. — Svetovali bi g. tajniku, naj vtika svoj nos raje v žalostne občinske zadeve in tu gleda na red, da se že vendar (štiri leta že čakamo) izplača lovski denar, razdele že podpore požarni brambli. Ako znate pobirati občinske doklade in 9% prispevek za požarno brambo, vedeti morate vendar tudi, kam potem ta v to svrhu pobrani denar spada. Preglejte tudi raje malo **občinska pota**, katera so tako zanemarjena, da so skoro smrtnonevarna za ljudi in živino. Tu, dragi gospod, imate posla dovolj. Predbacivanje gasilskih dobitkov je pa v dopisu tako nizkotno, da se kaj takega res samo od klerikalca še lahko pričakuje. Obdržite si iste, da si drugič ne napravite sramote s tem, da očitajte svoj enkrat darovani dar. V drugem pa svetujemo, ne bodite preveč oblastni, ostanite raje malo bolj ponižni, ter vzemite brezovko in pometajte v potu svojega obraza — pred svojim lastnim pragom. **Gasilec.**

Ij **Vevče pri Ljubljani.** Vobče je že znano, da so uslužbenci, delavci kakor tudi delayke v tukajšnji papirnici najslabše plačani. Celo med moškimi se najdejo krepki možje, kateri garajo od šeste ure zjutraj in do šeste ure zvečer, a to pri tej velikanski in neznosni draginji **za 1 K 90 vin.**, reci in beri: za **eno krono in devetdeset vinarjev.** — Da ženske moči niso potem še bolje plačane, mislim, da je vsekoli verjetno, a to se dozdeva gotovim činiteljem še preveč. Ni dolgo tega, kar sta privandrala tam nekje iz Nemčije (Avstrija namreč takih kapacitet ne premore), dva pristna Prusa, ter obenem, kar je samo ob sebi razumljivo — strupena sovrážnika Slovencev, in sicer g. Hentschel kot vodja papirnice »Leykam - Josefthal«, drugi g. Nikolaj, kot pisarniški načelnik (Bureauchef). Komaj je poteklo nekaj tednov, odkar sta se malo ogrela na slovenski zemlji, sta začela takoj svoje človekoljubno delo, ter odpuščala iz službe brez posebnih povodov uslužbenca, in sicer največ takih, kateri so že večji del svojo mladost in moči žrtvovali tovarniškemu podjetju. Dolgo časa so delavci to preganjanje mirno trpeli, a ko so se odstavljanja istih iz stalnih služb le v vedno večji meri množila, so se dne **4. oktobra** vendar vsi delavci in delavke postavili po robu, ter solidarno in odločno vsi odložili svoje delo, ter pričeli stavkati. Tega se je pa mogočni Prus tako ustrašil, da je v prvi sapi delavstvu, katero ga je kategorično pozvalo na odgovor, vse krivičnosti, kar jih je zadolžil v tem kratkem času, zopet ublažiti obljubil, ter vse že odstavljenе lju-

di, kar jih je že spravil ob službo in kruh — zopet vzeti nazaj. A precej drugi dan je ta mož - beseda požrl svojo, v pričo vladnega komisarja, več navzočih c. kr. orožniških stražmojstrov — delavcem dano besedo, ter ni hotel nič več vedeti in slišati od svojih — delavstvu danih obljub in radi tega so začeli dne **7. oktobra zopet stavkati**, ter so se šele potem na delo podali, ko jim je dal nanovo zopet vse mogoče obljube. Veliko vprašanje pa je, ako se bo istih tudi držal. Ako bi centralno vodstvo na Dunaju vedelo, koliko tisoč in tisoč kron škode je imelo že v tem kratkem času podjetje, odkar mu načeluje ta čudni možakar, bi že davno poslalo od tam, ali iz kake druge papirnice kakega veččaka, da bi vsaj temu veleumu malo potrkal po prstih. S tem bi preprečil vsaj velikansko škodo, katero trpi družba pri škartiranju papirja v velikanskih množinah in tisočerihi kilogramih teže. Nevšteto je pa še pri tem, kar še povzroči škode pri nepotrebnem prestavljanju velikanskih in težkih strojev v papirnici. V kratkem povedano: Centralno vodstvo na Dunaju naj se kolikor mogoče požuri, da pošlje ta dva, na pročelju označena moža, kar najpreje nazaj, odkoder sta prišla, sicer bi vsled raznih novotarij v kratkem celo podjetje moglo priti na kant.

Belokranjske novice

bk Pijača daje moč. Dne 26. septembra je bil v Črnomlju nabor. Prihajali so fantje iz vseh krajev, večinoma na voze in na vsakem vozu je pela harmonika, ali kakor pravijo Belokranjci »frmonka«. V vseh gostilnah je bilo živahno. V Gradu pri Laknerju so pili med drugimi tudi Ant. Požeg in Janko Rozman iz Gribelj ter Janko Dragoš in Miko Adlešič iz Dragoš. Na harmoniko jim je igral Mate Žunič iz Pavičičev. Ob pol 6. zvečer so se naložili že precej dobre volje na voz in se odpeljali proti domu. Pred Jakličevo gostilno, kjer se odcepi cesta na Mavrl od one na Gradec in Griblje, so se ustavili in zazvali 2 litra vina, ki so ga hoteli popiti kar na vozu. V Jakličevi gostilni so pili drugi naborniki, med njimi so bili Andrej Lozanski, delavec pri gradbi železnice in črnomaljska hlapca Janko Štubljar in Jože Škorja, ki sploh ne moreta pustiti pri miru ne reči, ne ljudi. Pred dvema letoma sta razdrla več sto metrov lesene in železne ograje ob državni cesti čez Gorjance, ko sta vozila ondod nekoliko vinjena tovore. Med njimi sta bila tudi Črnomaljska Jože Vrščaj in Janko Jerman. Ko so pili oni fantje na vozu vino, je prišel iz Jakličeve gostilne Štubljar, vzel Žuniču harmoniko in jo odnesel v gostilno. Fantje so šli po njo in začel se je pretep. Škorja je tepel enega nasprotnika z remelnom. Vrščaj je dobil z železnim drogom udarec po glavi, da se je nezavesten zgrudil na tla, pa je hitro zopet planil pokonci, vrgel napa-

dalca po tleh in zbežal. Štubljar je obdelaval enega z lopato, Lozanski, Škorja in Žunič so šli skupaj od tam, kjer se odcepi cesta v Petrovo vas in Semič od one proti Gradcu. Tam so prišli nekaj navzkriž in so se stopili. Oba sta se s koli navalila na Žuniča, na pomoč jima je prišel še en drug fant, ki je skočil z voza, pomikajočega se proti Metliki. Pobili so Žuniča na tla in ga še na tleh bili s koli, potem pa so stekli za svojim vozom, poskakali nanj in se odpeljali v diru domov. Žuniča so dobili mrtvega na tleh; imel je vso razbito čepinjo. Pa tudi več drugih fantov je bilo poškodovanih. Dragoš je zadobil menda od Žuniča sunek z nožem v levo stegno, Lozanski je droknil Požeka z odprtim nožem v glavo, Rozmana je zadel kamen v glavo, Adlešiča so pobili Štubljarjevi tovariši na tla. Orožniki so aretirali Dragoša, Rozmana, Štubljarja, Lozanskega, Škorjo in Požeka.

bk S Preloke. Nič se mi ne vidi čudno za vas Preloko, da je ona pod davčno občino Vinico; res je in sam pripoznam, kako so stari ljudje mislili in delali za nas, kakor jim je rekel g. Kenig. Ali ti časi so prešli. Kmet belokranjski dandanes vidi in sliši dobro, kaj se okoli njega godi. Vas Preloka bi po pravici morala imeti **vsaj enega zastopnika** na Vinici, ali če ga g. Kenig ne more najti, akoravno je možakov pri nas dosti. Meni se vidi, da ga baš zato ne najde; laglje bi ga našel, če bi bili mi same babe. Žalostno! Torej, kmetje, skupaj držimo, in mogoče, mislim, da bomo mi, preloški davkoplačevalci, premagali. Kaj da bi mogla potem nas vse ena sama oseba premagati in nam gospodariti. Mi, kot možaki, bodimo složni med sabo, a gospodje naj bodo zase, kmet in davkoplačevalec pa zase. Gospodje, ne delajte vendar med narodom in svojimi ovčicami nemir, ker Kristus je rekel: pasi svoje ovce **dobro**, in one bodo tebe ubogale. A dandanes so taki pastirji, da svoje ovčice sovražijo in pogubljujejo, mesto da bi jih skup zbirali. Preloški kmet, poglej, kako obstojiš pri teh gospodih: vas Preloka ima res svojega organista, dobrega in izvrstnega. Pa, kaj, ko mu g. župnik Matija Kadunc ne dajo nam orgljat, ker mu plačati nečejo, akoravno za to mi kmetje plačamo z davki vred. Ali si ti gospodje mislijo, da je kmet res neumen. Ampak: stara kopta so že vsa razdrta, treba bo denarja za nova. Kdo ga bo dal, če si kmet ne zasluži v tujem svetu. Torej vas, gospodje, ki vlečete denar vsakega prvega, prosimo, dajte nam mir in bodite z nami, kot se gre. Bolje bo za vas, pohlevni vam več nečemo biti, ker imamo zdrave oči in smo vas že siti!

bk Ciganska nadloga. Andrej Hudorovac je prišel dne 28. septembra k naboru v Metliko ravno toliko pijan, da je bil prav siten. Prav pred komisijo je razsajal, zato sta ga odvedla dva orožnika v občinske zapore. To je videl njegov oče Luka Hu-

dorovac, ki je čakal sina. Ni bil trezen, pač pa jezen, da so mu sina zaprli, zato je zagrozil enemu orožniku: »Ja ču mu vele pokazati, tistemu vragu vampastemu, ču mu razparati vamp, da se z njim sestanem. Ja ču mu pokazati, šta sam ja.« Ker je bil cigan hudo pijan in bi bilo morda prišlo do rabe orožja, če bi bila orožnika pozvala Hudorovca takoj na odgovor, sta ga pustila takrat pri miru. Ko se je drugi dan streznil, sta ga aretirala. — En dan poprej pa so prišli in zaprli hrvaški orožniki v Modrušpotoku tistega Jožeta Hudorovca, ki je bil dne 25. avgusta letos oropal v gozdu pri Gradcu, zvanem »Velika loza«, Matijo Papiča in mu odvzel nekaj nad 20 K denarja.

o Dolenjske novice o

d Iz Tržišča proti Polju. Bog da stric, dolgo časa se že nisva videla, to pa zato ker smo imeli učenci svoje počitnice. Zdaj bom vam pa spet večkrat kaj povedal. Kajne, stric, zdaj imamo že štiri marinare za v Rim. Dragica, katero je Vidmar najbolj častil, se bo tudi lahko napila sv. olja v Rimu. Saj tako se je treba ravnati, da pride v obljubljeno deželo, katero je obetal naš mojzes Vidmar Marijinim hčerkam. — Ravnajte se po boterci Dragici vse! — in res bode prišlo počasi vse na vrsto. Veste stric, Vidmar je mislil, da ako Dragica dobi trgovca, da se bo bolj izvežbal v trgovini, in zanaprej boljše dobičke delal pri gumici, kot jih je letošnjo spomlad. Veste stric, župnik Vidmar si je mislil, — kaj bi trgovci dobičke pobirali od kmeta, zakaj bi tudi on ne spravil nekaj grošev, — a ni mu šlo po sreči. — Spomnil se je pa gotovo, da je Kristus z bičem pregnal prodajalce iz tempelja. Vidite stric, on išče dopisnika po vseh kotih in krajih, pa zaman, ker vidi, da ga ne najde, zaletuje se v napredne može in Sokole.

d Št. Rupert - Št. Janž. Bogu se usmili ta Št. Rupert, sem si mislil, ko sem jo mahal urnih krač iz vasi po šentrupertskem polju dalje. Pa ne bo se ga usmilil, ker gotovo se mu je zameril v dna duše, ker je poslal v njega tega nesrečnega Štrajharja. Reči moram, da za Št. Rupert je ta »Štrajhmus« naravnost nesreča. Za zgražati se je nad tem, kako celo faro tlačani in pritiska s svojo politiko. Da, on je tisti, ki se je v družine razdor in kreg. Sploh vseh drugih reči je on namestnik, samo tega ne, za kar je poklican, namreč Kristusov. Za res, ko bi Kristus hodil še enkrat po zemlji, razjokal bi se nad takim božjim poslancem. Njemu je vera deveta briga, le za politiko, hranilnico, mlekarstvo in čukarijo misli, da je poslan v Št. Rupert. Pomilujem vse one revčke, ki so se mu vsedli na limanice. Sprevidel sem, da v Št. Rupertu ljudje res še spe spanje pravičnega in da se ne zmenijo za zarjo, ki jim rumeni in prorokuje lepše in boljše

čase. Spe v duševni in gospodarski odvisnosti, ampak raje dremlejo in kinkajo, ter se dajo za nos voditi privandranemu »farju«. Pri zadnjih občinskih volitvah se je posebno pokazalo, kako so ljudje nezavedni in nespametni, da puste voditi enemu privandranemu kaplančku vso občino in mu jo bolj zaupajo, kot pa kakemu uglednemu možu domačinu. Ob času volitev letal je okrog kot splašen in črtal glasovnice in uganjal druge stvari. Ali je to božji namestnik? In ti, Šentrupertčan, vprašam te: Ali se bodeš kdaj prebudil, ali boš še v naprej dremal in kimal na to, kar ti trobi kak »štrajhmus«? In ali boš rabil kdaj svoje možgane, namreč, da boš mislil s svojo glavo ali ne?? Čudno se mi zdi, da se je Št. Rupert, dosedaj vedno napreden dal pod noge Štrajharju. Dragi bralec, vse to sem zvedel v Št. Rupertu, kar pa ni storija, ampak prava zgodovina. Čez tri leta pa, ko bodo zopet občinske volitve, pa poletiva zopet v Št. Rupert in videla bova, če bodo ti kimavci še vsi spali ali se bodo prebudili. Za sedaj sem ti dragi čitatelj vse izvlekel iz svoje torbice, kar sem videl v Št. Rupertu, zato jo pa ureživa še naprej.

Potnik.

d Iz Dobropolj. Ker že delj časa ni dopisa iz Dobropolj v vrlem »Slov. Domu«, se je že nekako vse pozabila ta naša krasna dolinica, in skoro bi si vsak zaveden kmet mislil, da pri nas vlada res najlepši red. Pa to je ravno narobe. Ker ne moremo več prenašati teh bedarij, hočem danes opisati prav obkratko te naše dobropoljske poglavarje. Pred kakimi tremi meseci smo opazovali nekako pregovarjanje blizu farne cerkve. Ker nisem vedel pravzaprav, za kaj se gre, sem stopil malo bližje, da pogledam, kaj je, ko je bilo vse tako živahno. Danes je nam že jasno, kaj so ugibali ti klerikalni mogotci: šlo se je za prepotrebno delo za nasipanje in ravnanje več stolet starega klanca na okrajni cesti, ki pelje od kolodvora na Videm. Temu ne moremo ugovarjati, ker je bil že skrajni čas. Troški so se preračunali na 5000 K za nasip bliskovega dola po načrtu g. inženirja. Seveda, sedaj se je šlo, kdor bode dal manjši ponudek, temu ostane delo za izvršiti v teku septembra po načrtu, kakor je bil takrat sestavljen, ko se je delo oddalo! Sedaj pa pomislite, kako znajo ti klerikalni hinavci ljudstvo izčrpavati. Sedaj imamo že skoro polovico oktobra, a z delom ne bomo še mogoče 1 mesec gotovi. Kaka težava za vznike, ki morajo tričetrt ure naokrog voziti tako težke vozove. Pa to še ni vse: v načrtu smo imeli vodoravno cesto, a danes se je to vse spremenilo, ker se je par klerikalnih volilcev pritožilo proti inženirju, da bi baje težko s svojih njiv vozili, se jim je takoj ugodilo, takoj so vprašali, koliko bi podjetnik bil zadovoljen doli spustiti, ako mu ponižajo 75 centimetrov skozi od cerkve do križa, to je kakih 150 metrov. On jim je bil zadovoljen popustiti največ

300 kron. Strmite: celih 300 kron, in takoj mu je bilo ugodeno in napravil se je nov načrt. Pripominjamo, da ima Drobnič zraven njivo; najbolje bo vedel, kako in kaj, g. Jakše, cestni načelnik, ker odločno zahtevamo, da nam vso stvar pojasni, bodisi kjerkoli, samo da pridemo do jedra, kdo je bil tisti, ki ob času volitev vpije: mi smo za ljudstvo. Ako tega ne zvemo, vam v javnosti povemo, da izrečemo nezaupnico cestnemu odboru, ker to je že preneumno, kaj vse uganjajo ti klerikalni duhovi. Obenem zahtevamo pa vsi prevozniki iz Struk in Dobropolj, da se nam delo izvrši, ker je že skrajni čas!!

Več davkoplačevalcev.

d Iz Ribnice. — O poljšem lovu. Pri nas je sedaj začasno vse mirno in tiho. Kaj je temu vzrok? Prvič deževno vreme, drugič pa polharja. Vse, kar ležje inu gre, se nahaja v Velki gori med polhi. Letos jih je sploh veliko; ampak dosedaj so zelo suhi, kajti deževno vreme nagaja polhom in polharjem. Gotovo bi ta lov ugaljal tudi mestnim gospodom, posebno ako pridejo med stare polharje. Ni zastoj rajni Jurčič opisoval ta lov in vem, ko bi bil živ, gotovo bi šel še na stara leta med polharje. Dosedaj se je polovilo v naši dolini do 4000 polhov. Ako bi se kdo cenjenih bralcev zanimal za ta lov, naj pride eno noč in dobro došel bo med nami. Skoro bi rekel: ni lepšega v jeseni, kot ena noč med starimi slovenskimi polharji. Malo mraz je, toda toliko večji užitek zjutraj, ko gremo domov s polno bisago.

Ribniški polharji.

o Gorenjske novice o

g Škofja Loka. Vlak je povozil dne 7. oktobra zvečer okoli 8. 60letnega kočarja Jurja Kalana p. d. Štibrnika s Trate v bližini tukajšnjega kolodvora. Kakor je soditi po razmerah, ga je stroj vlekel kakih 200 metrov naprej in mu odtrgal levo nogo in ga tudi po životu precej poškodoval. Ponesrečenec je šel iz gostilne proti domu in pri tem ga je dohitela nesreča.

g Škofja Loka. Dne 7. oktobra je priredil tukajšnji »Sokol« pri »Ziherlu« odhodnico svojim štirim članom, kateri morajo letos k vojakom. Zbralo se je zelo veliko članov, kakor tudi članic in prijateljev, kateri čutijo, kaka izguba je zadela našega »Sokola«, kateremu so vzete najboljše moči. Posebno priljubljen je bil načelnik Pristov, kateremu se imamo zlasti zahvaliti, da je imelo društvo vedno tako dobre telovadce, kateri so vedno povsod nastopali z velikim uspehom. Kakor rečeno, je bila udeležba zelo častna, samo dokaj meščanov smo pogrešali, katerim se ni zdelo vredno, udeležiti se odhodnice. Upamo, da se kaj takega več ne ponovi.

g Iz Zg. Besnice. Dne 15. avgusta t. i. ob 8. zjutraj je v Zissersdorfu pri Dunaju nenadoma umrl g. Janez Tomažević, ravnatelj višjih mestnih dekliških šol na

Dunaju, in sedaj že nekaj časa v pokoju. Zadela ga je srčna kap. Bil je tam že od pomladi na počitnicah, ker ni bil nič trdnega zdravja in se je tam bavil z ribarstvom, kar ga je najbolj veselilo. Bil je rojen l. 1840. v Zgor. Besnici pri Kranju v mežnariji. Bil je zelo nadarjen glasbenik in skladatelj cerkvenih in narodnih pesni v slovenskem in nemškem jeziku in je tudi sestavil »Vegovo koračnico«, katera je že potem bila igrana od vojaške godbe na Dunaju. Vsem znancem in prijateljem ga priporočamo v trajen spomin in molitev. — Bil je prepeljan na Dunaj in tam pokopan v družinski rakvi. N. v m. p.!

o Notranjske novice o

d Iz Planine pri Rakeku. V št. 40. »Domoljuba« se zaganja neki klerikalec v načelnika vodovodnega odbora v Planini, Antona Lauriča, baje zaradi pomanjkanja vode v vodovodu, v resnici pa, ker se bode vršila dne 21. t. m. obč. volitev ene- ga odbornika, in ker je isti — »liberalec«. Da ni Anton Laurič kriv pomanjkanja vode, to dopisnik »Domoljuba« dobro ve, a ker mu od nikake strani ne more do živ-vega, pa naj bode to sredstvo dobro, ker ni boljšega. V času, ko se je tukajšnji vo- dovod gradil, to je bilo leta 1903, in še do- sedaj, je gospodaril naši občini klerikalen obč. odbor. Istega naloga je bila, da je za občino nadzoroval delo pri gradnji. Ker se pa niti odbor, niti župan za to ni brigal, naraslo je občini tekom 9 let za popravilo pod takim občinskim odborom in župa- nom zgrajenega vodovoda mnogo tisoča- kov stroškov. Ako se sedaj več vode po- rabi, kakor je doteče, tega ni načelnik vo- dovodnega odbora kriv; drugič je pa za svoje delovanje odgovoren predstojni oblasti, kateri lako vsak čas z mirno vest- jo odgovor da.

n S Postojne. V nedeljo, dne 13. okto- bra ob 8. zvečer prirede »dulanski« fantje domačo zabavo z godbo in plesom v go- stilni pri »dulanjem« Burgerju v prid »So- kolskemu domu«. Pri tej zabavi bo sviral prvič po dolgem času nanovo sestavljen »dulanski« šramel, obstoječ iz priznanih in dobrih »dulanskih« godcev. Godbeni program bo izredno bogat in raznovrsten. Za razna presenečenja bo v obilni meri preskrbljeno. Pri tej priliki se bo točil le- tošnji »prosekar«, ter se bo gledalo po- sebno na to, da bo postrežba kar najbolj- ša. — Kdor želi tedaj preživeti par vese- lih uric v živahni družbi, naj ne zabi priti na veselico, kajti žal mu ne bo. Dekleta, zlasti dobre plesalke, so nam dobro došla! Vstopnina je kar najnižja, ter znaša 40 vin. za osebo, za družino 1 K; dekleta so vstopnine prosta.

o Zagorske novice o

Cementna tovarna v Trbovljah.

Pred par leti je trboveljska premogo- kopna družba svojo staro cementno to- varno razširila v moderno podjetje. To se reče podomače, da imajo več dobička! Kakor je pa dandanes že navadno, da se velekapital ne ozira, bodo li te nove na- prave odgovarjale zdravstvenim razme- ram in če pri tem tudi ne bodo imeli me- jaši-kmetje škode vsled teh novotarij. Tem ljudem se ne gre za nič drugega, ka- kor za same suhe številke, samo da te »suhe številke« pokažejo; toliko in toliko bode več dobička, in tu in tam bomo lahalo konkurirali z drugimi tovarnami, ter razpošiljali v daljne kraje cement po veli- ko nižji ceni, kakor pa druge tovarne. Se- veda, če domačin kupi cement pri trbo- veljski družbi, se mu najdražje zaračuna, tako da je primoran, si ga od druge strani naročiti, ker mu veliko ceneje pride.

Z eno besedo, tem ni za delavca, ne za domačine-posestnike; kaj se briga družba, če na stotine delavstva dan na dan požira cementni prah in pri tem vidno hira, takorekoč družbi kupiči milijone in milijone s svojim lastnim življenjem, ko nisi več za rabo, hajd, odkoder si prišel, vsaj imamo dovolj mladih in zdravih de- lavcev na razpolago, — mi kot velekapit- al ne poznamo bolnih in slabotnih ljudi, kaj nas briga, če si bolan, pazil bi se, in če si v resnici zbolel v naši tovarni, vsaj nismo mi krivi — mi smo te pošteno pla- čali in radi smo ti dali, dokler si bil zdrav, močan in priden za delo več zaslu- žiti, danes ko si pa onemogel, te ne more- pina živeti, mar ne občina? Kaj pa da, ob- mo več rabiti. — In kdo mora ubogega tr- čina le po zakonu dolžna svoje domačine, kateri so za delo nezmožni, podpirati. In kdo plača zopet občinske doklade? Mar li ne mi, kmetje in obrtniki itd.

Tak je danes dejanski položaj trbo- veljske cementne tovarne od premogo- kopne družbe v Trbovljah, katera iz naše slovenske zemlje črpa milijone in milijone ter tlači naše slovenske delavce in zatira poleg tega še domačina.

Renoviranje cementne tovarne je za okraje Sv. Urh, Zelena Trava in še daleč naokoli pogubonosno in bati se je, da s časoma ne zamori celo vegetacijo. Danes imajo omenjeni kraji polno cementnega prahu po polju, vrteh in gozdu; nekateri so morali celo opustiti vodnjake, ker so imeli raz streh napeljana vodo, kajti v vo- di se nahaja polno cementnega prahu, ta- ko da voda ni vžitna, torej je zdravju škodljiva. In to samo vsled nove naprave, kajti družba je zidala visok dimnik, iz ka- terega se vale dan in noč gosti oblaki ce- mentnega prahu, kateri pade daleč na okoli na poljske pridelke, gozdno in sadno drevje. Kakor človek, ki diha s pluč, tako

tudi rastlina diha z listjem in kakor člove- škim plućam škoduje prah, ravno tako škoduje listju. Kmet, ki se je trudil celo le- to, nima v jeseni kaj domov spravljati.

Vse to je pred leti napotilo več po- sestnikov, da so vložili tožbo proti ce- mentni tovarni, in kakor je naš kmet že navajen, kar se mu od duhovnih gospo- dov nasvetuje, to tudi stori, in vzeli so klerikalnega zastopnika, kateri je obenem tudi državni poslanec laškega okraja, pod katerega spada tudi Trbovlje. — Tu jim sploh ne moremo šteti v zlo, da so vzeli dr. Benkoviča, kajti to je naravno, da so kmetje imeli veliko več zaupanja v svo- jega poslanca, kakor pa v drugega za- stopnika. Lepe besede, katere so slišali za časa državnozbornih volitev so jim vsta- le v spominu in v nesreči so se po nasvetu še drugih z zaupanjem obrnili do njega, v nadi, da jim gotovo pomore, da se odpra- vi to zlo.

Prišel je dan komisijalnega ogleda, (kajti druge razprave ne bomo omenili) kmetje veseli, da se njihove nade vresni- čijo, ker dobe povrnjeno škodo in jim prah ne bo več pridelkov uničeval. Dr. Benkovič jim je obljubil, da pride za go- tovo sam k ogledu in res je bil mož bese- da. A kako presenečenje: mesto, da bi kmete zastopal, je igral tako žalostno vlo- go, da ga je neki kmet vprašal če je mogo- če od trboveljske družbe zastopnik, ali pa od nas, ki smo vas plačali. Stvar je bila ta: Dr. Benkovič je predlagal, da se naj ceni škoda samo za eno leto nazaj. Sod- nik pa kot pravičen mož, je preko dr. Benkovičevega predloga šel in odredil, da se je moralo ceniti za tri leta nazaj, kar je edino pravo bilo. — Kaj porečete k te- mu? Ljudski zastopnik, kateri za časa vo- litev z lepimi in sladkimi besedami ob- ljubljala vse mogoče in celo še nebesa, ko pa vidi, da bi moral proti velekapitalu pra- vično nastopiti, se pa izrazi proti kmetu, kateri ga je opozoril na ta netaktni na- stop; »jaz sem že vsega sit in bom tudi vse skupaj pustil.«

Kmete stane ta pravda že sedaj okroglo tisoč kron. — Najlepše pride pa še sedaj! Ker se je razvidelo, da je to v občno zdravstveno škodo ljudem kot rastlinam, je bila politična oblast primo- rana poseči vmes in obljubila je, da bode razpisala komisijalni ogled, ter zato imenovala potrebne strokovnjake, da bo- do pregledali, ako v resnici škoduje ce- mentni prah poljskim pridelkom in drev- ju. — Seveda, kmetje zopet veseli, da se bode sedaj za nje vendar rešilo vse ugod- no. In kaj mislite! Politična oblast je ča- kala in čakala, da je pričelo prav pošteno deževati in takrat hajdi — razpisala je ogled in sicer še z opazko »sehr drin- gend« in obvestila interesente samo dva dni pred ogledom, tako da si kmetje niso mogli svojih večšakov dobiti, ker je bilo že prepozno. — Samo zastopnik Kmetijske družbe je v prilog kmetom posredoval.

Kdo da je prišel na to dobro misel, da če več dni dežuje, da je najbolje, da se razpiše »per ekspres« komisijonalni ogled, nismo mogli zaslediti, pač pa mislimo, da če bi le količkaj srca imel klerikalni poslanec dr. Benkovič, bi vendar to lahko preprečil. Kaj se briga klerikalni poslanec za kmeta, če vidi, da mu tako nese, tem manj pa še za ubogega delavca-trpina, kateri mora celi dan požirati cementni prah. — Nasprotno pa, kadar bodo zopet volitve, takrat se bodo pa cedile iz njegovih ust sladke obljube in vsak glas, če tudi pride od zadnjega delavca, kateri bo de že komaj lazil, mu bode dobro došel.

V kratkem smo orisali, kakšna krivica se godi našim kmetom od strani cementne tovarne, politične oblasti in dr. Benkoviča, prvič kot državnega poslanca, drugič pa kot zastopnika. Da bi se pa vsemu temu lahko prišlo v okom, je pa krivo, ker se takrat, ko je cementna tovarna prosila za razširjenje tovarne, niste udeležili ogleda. Politična oblast je razpisala komisijonalni ogled in k temu ogledu bi morali priti vsi mejaši, pač pa ima pravico vsak posestnik prisostvovati ogledu in vprašati, odnosno si pogledati načrte in raz teh načrtov bi se videlo, da namerava cementna tovarna zidati si nov dimnik samo zato, da bode sam cementni prah puhla dan in noč v njegovi bližini. In tam bi se moralo dati na zapisnik, da se tega sploh ne dovoli, in trboveljska družba bi rada napravila zračilnike tako, da bi se nič ne poznalo v okolici, če je sploh v Trbovljah cementna tovarna. Tako, ker pa ni bilo nobenega tožnika, odnosno ni nihče ugovarjal, je politična oblast dovolila sedajno napravo, katera je pogubonosa za okraje Sv. Urh, Zelena trava (te dve vasi pripadate zagorski občini) in še daleč naokoli.

Nalog je pa našega »Gospodarskega društva«, da bode svoje člane vedno čuvalo v takih slučajih, kajti politični ogledi so zelo važni in teh se ne sme prezreti, ker se pozneje prav težko še kaj doseže. Takih slučajev je po širni Sloveniji dovolj n. pr. v Litiji cinkarna, v Hrastniku kemična tovarna itd. — Potreba nam je bilo že zdavnaj **organizacije**, kajti če je človek razredno organiziran, se mu ni nikdar treba bati pogina ali pa da bi trpel škodo. Torej v vsakem slučaju, če je še tako malenkosten, pridite k **»Gospodarskemu društvu«** vprašat za svet, kajti nas bode le veselilo, če bomo imeli dovolj poslovanja in da bode to v korist članom. — Tudi moramo omeniti, da se marsikaterikrat godi kmetu škoda in tu pride eden ali drugi, ter mu da **napačne nasvete**, bodisi o cenitvi odškodnine ali kaj drugega. Tu je treba enotnega nastopa in gledati moramo, da ne bode nihče trpel radi brezbriznosti škode. Sosed mora soseda podpirati, vas, vaš, in tako bomo tudi mi vas podpirali.

V nedeljo ima »Gospodarsko napredno društvo« sejo ter bo razmotrivalo o ustanovitvi **zavarovalnice za živino**, kajti s tem bode kmetu veliko pomagano, danes n. pr. ako mu živinče pogine, ne dobi niti vinarja zato, pač pa mora še povrhu konjederca plačati. Zanimanje za zavarovalnico je veliko in to je najbolje, da se je direktno pri kmetih pojavila ta zdrava misel. Upamo, da se bodo našla sredstva v svrhu ustanovitve.

Ostali slovenski kraji

o Vinska trgatev je v Sv. Križu ob morju izpadla tako, kakor je bilo že prej videti. Mošta je vobče **mnogo manj** od lani, a **boljše kakovosti**. Velik naval je bil na sladki »prosekar«, ki se je prodajal od **50 do 56 K hektoliter**. — Mnogi so prišli zaradi »prosekarja« v Križe; zato se ga je pa takoj oddalo, zlasti, ker ga ni bilo bogve koliko. Brzamina in trdega kuhanega belega vina je pa še dokaj na prodaj. — Zima nam ne obeta nič dobrega. Beda, če pojde tako naprej, je neizogibna. Tatovi so že začeli stikati po hišah, posebno kokoši jim diše. Zatorej, kmetje, pazite na svojo imovino, da se ne bodo razni malopridneži in lenuhi mastili ob vaših žuljih, ter se vam poleg tega še v brk smejali. V Sv. Križu so kmetske hiše tako narejene, da vodijo stopnjice v I. nadstropje zunaj hiše. Družina je zvečer zbrana okoli ognjišča v pritličju, tatiči pa jo skozi okno opazujejo in ako zapazijo, da je družina v živahnem razgovoru ali vtopljen v molitev, ali kako drugače zaposljena, pa gredo neopaženi v zgornje prostore, kjer ima kmet navadno spravljene denar, meso, obleko itd. — Največ tatvin se zgodi v Sv. Križu v zimskih večerih na zgoraj opisani način. Zatorej, kmetje in drugi, pozor! Po toči zvoniti ne pomaga. Zapirajte dobro shrambe in bodite vedno in povsod previdni ter na straži!

o V noči od 4. do 5. oktobra je neki podlež, neki izmeček človeštva porezal mirnemu in dobru dušnemu kmetovalcu **Josipu Košuti po domače Štropovem** v Sv. Križu pri Trstu **73 šest do devetletnih trt**. Škoda, katero je ta črna duša povzročila Košuti, se ne da niti preračunati, kajti trte so bile ravno v najbujnejši rasti, gotovo je pa škoda **več tisoč**. Najstarejši ljudje ne pomnijo, da bi se v Sv. Križu kdaj kaj tako nizkotnega izvršilo. Da je v Sv. Križu mnogo poljskih tatičev, je že znana stvar, a da bi kdo izvršil tako hudodelstvo, tega pa še ne. — Pri tej priliki opozarjamo, da bi morali križki posestniki vplivati na svoje poslance, posebno ob času volitev, da bi ti in drugi izposlovali **večje kazni**, kar se tiče **poljske tatvine**; da, poljski uzmoviči bi morali biti iz lahko umljivih vzrokov strožje kaznovani, kakor tat, ki pride v hišo... — Povsod drugod je v tem oziru več strogosti kot v tržaški okolici. Ubogi kmet, ki upa, da bo

prodal sadje, povrtino in dr., pa mu jo pred nosom pokradejo. To bi ne smelo biti. — Kaj pomaga potem vsa njegova marljivost in štedljivost.

Gospodarstvo.

Zemljedelstvo v novodobnem gospodarstvu.

Dr. M. Hainisch.

V srednji Evropi se je nasprotje med mestom in deželo znatno poostriilo — ne samo v Avstriji, kjer je pognala demagogija vsestransko nenavadno cvetje, in ne le v Nemčiji, kjer tvori na kmetiji zaposleno prebivalstvo komaj tretjino prebivalstva. Tudi v Švici stojita mesto in dežela v ostrem nasprotju, čeprav v Švici še ni zelo napredovalo razvitje velikih mest, in čeprav tam ni veleposestva, kateremu se pri nas pripisuje vse na rovaš. Švicarsko je namreč čisto kmečka dežela, kjer večino zemlje, kar se jo da zemeljsko obdelovati, obdelujejo srednji in mali kmetje.

V naslednjih vrsticah se ne nameravam pečati podrobnejše z nasprotjem med mesti in deželo. Hočem se omejiti samo na to, da si ogledam od bliže, če je resničen predpogoj, na katerega opira večina zastopnikov mestnih interesov svoj boj proti interesom zemljedelstva. Neprenehoma namreč pridemo po člankih in govorih na mnenje, kot da bi bilo zemljedelstvo in industrija, kjer vladajo ravno taki zakoni, kot v vsaki veleobrtni. Vse naše mestno življenje prešinja tako globoko kapitalistični duh, da si meščan kakšnega proizvodjanja sploh ne more predstavljati na drugačni, kot na kapitalistični podlagi. In vendar nismo pravični napram zemljedelstvu, če ne vpoštevamo, da ni isto nele dandanes kapitalistično nepopolno organizirano, temveč da to tudi nikoli ne bo. Tega pa ne morebiti zato, ker bi bila mogoče večina naših kmetov premalo pametna ali izobražena, temveč zaradi tega, ker stavi že bistvo zemljedelstva samega temeljiti porabi kapitalističnih gospodarskih načel nepremagljive zapreke.

Gospodarski značaj trgovine.

Polje, na katerem se je kapitalistično naziranje lahko razvilo in popolnoma uveljavilo, je **trgovina**, in sicer pred vsem denarna trgovina. S Sombartom rečeno, tu se je moglo ozir na kakovost popolnoma potisniti v ozadje na prosep vpoštevanja same množine ter tako izvesti najpopolnejše racionaliziranje. Trgovec začne svoje poslovanje z gotovim denarnim zneskom, on kupuje in prodaja, da bi dobil navsezadnje v roke vsoto, ki naj bi bila večja, kot je bila tista, s katero je

začel. Če tega smotra ne doseže, tiči vzrok neuspeha v spremembah, ki so se dogodile okrog njega — če je sicer sam po sebi zmožen kupec. Trгоvec se mora tem spremembam prilagoditi, kar mu ne povzroča prevelikih težav, ker je v bistvu trgovskega poslovanja, da je glavnic skoraj izključno tekoč denar. Pri trgovini ne tiči glavnic v dragih strojih in tudi lastnega posloplja ali lastnih skladišč ni neobhodno potreba. Za trgovca je torej sorazmerno lahko, da zmanjša svoj promet, da preide od enega predmeta k drugemu ali da sploh opusti poslovanje.

Gospodarski značaj veleobrti.

Bistveno drugačen imamo že položaj pri veleobrti. Tudi ta skuša delati z gotovo glavnic dobička. Toda ta glavnic je — če se ne oziramo na domačo obrt — večinoma netekoča. Ni je veleobrti, kjer bi ne bilo treba strojev, in ni večjega podjetja, ki bi ne stremilo za tem, da bi prišlo do lastnih prostorov. Da, veleobrt je često primorana, da celo za svoje delavce postavi hiše. Zato je veleobrt mnogo manj gibljiva, kot trgovina. Trгоvec priredi svojo prodajalno in skladišča prav lahko za kaj drugega, veleobrtnik pa svoja tovarniška posloplja prav težko. Plavža ali valjavke ne moremo spremeniti v predilnico ali narobe. Toda če bi se to tehnično še dalo izvršiti, bi pa nastalo pred še vprašanje, če se to ali ono proizvajajo na dotičnem kraju more vpeljati iz gospodarskih ozirov. Še manj razpoložljivega značaja, kot posloplja, imajo stroji. Če jih ne moremo rabiti več v svrhu, za katero so nalašč narejeni, postanejo staro železo. S stališča kapitalističnega stremljenja po dobičku je ta nepremičnost glavnice neugodnost, ki se jo more zmanjšati le na ta način, da se od te nepremične glavnice lahko vsako leto odpiše visoke vsote, zaradi tega, ker veleobrt več nese.

(Dalje prihodnjič.)

LISTEK.

Dvoboj z bogom.

Moric Jokai.

Solnčni zahod v puštnji. Okrog in krog, kakor daleč seže oko, se razprostira pusta, enolična puščava. Po poljanah prevladujejo tri rastline, katerim pravi ljudstvo »kutyatej — pasje mleko«, »ördög-szekér — hudičev voz« in »kiraly gyertya — kraljevska sveča«. So to rastline euphorbia, eringium in verbasum.

Prva izmed njih priča, da redi ta košček zemlje svoje sinove tako, kot bi pse z mlekom napajal. Toda druga je zarubila to hrano za hudiča. Tretji so imenovali

»kraljevsko svečo« mogoče po tem, da kaže sicer dobro, pa že dolgo neobdelano zemljo tam, koder raste ta kot človek visoka, z rumenim cvetjem obdana in veliki plapolajoči sveči podobna rastlina.

Pota so zaraščena s travo in plevelom; kolesnic se po njih nič več ne pozna; stavbe ob poteh so goli zidovi s praznimi odprtinami od oken, a po visoki travi se blešče bele kosti poginolih živali.

Veter je razpihal griče in posul ves kraj naokrog z robnim belim peskom, ki je pokril travo, grmovje in drevje do vrha vejevja, letel dalje in dalje, dokler se ni ustavil ob robu močvirja in se spustil v boj z blatom, ki se je umikalo pesku s svojim rastlinstvom vred. Tu vlada deželni ob vihnem vremenu pesek, ob deževnem blato.

Na bledorumenem, bolehnem, izsušenem nebu sveti mrtvo solnce, brez žarkov, podobno krogli, ki je izgubila svoj blišč. Po celem nebu ni nikjer nobenega oblaka. Samo daleč tam na vzhodu je nekakšna prikazen, ki pa ni oblak. To je nekaj drugega: podobno je velikanski črki »S«, ostrih, črnih obrisov, katerih ni pozlatila večerna zarja. Ta po zraku plavajoča gmota menja ves čas oblike. Čim je bližje, tem večja je bila. Dobila je obliko oglastega grškega E, nato ogromne kače; enkrat se je skrčila kot želva, nato zopet raztegnila krila in rep, podobna bajeslovnemu zmaju.

Nikjer na obzorju ni bilo videti stolpa. Samo tam zadaj v daljavi se je razprostiral črn pas gozda, sredi katerega se je svetila bela, majhna hiša. V smeri proti tej beli hiši je naglo jezdila razprašena četa jezdecev, drug drugemu za petami, po puštni, s plevelom in redko, suho travo poraščeni planjavi. Bile so to bojovite, mršave postave. Oblečeni so bili v cunje, pobarvane po trgih pri vseh narodih, v oklepe iz valonskih bivolov, v plašče, obrobljene s kožuho, tatarske kožuške, kirase, baržunaste plašče z raztrganimi rokavi in potegnimi zlatimi našitki, turške hlače, zabasane v visoke golenice, čevlje z ostrogami, pokrivala in čake iz medvedje kože. Oboroženi so bili ravno na tak način. S pištolami in kopjem, krivimi sabljami in trorobnimi bodali, ki predero jeklen oklep, zakrivljenimi sekirami in dolgimi sulicami. Tudi obrazi vojakov so bili iz takšnega muzeja. Stari, rjavi, kažoči finskoestiški rod, z dolgimi, zanemarjenimi brkami in poraščenimi bradami; pod sivimi, košati obrvmi iskre, temne oči, in gosti, v kite spleteni kodrasti lasje, zadaj po glavi na kratko pristriženi; usta polna velikih zob; robati obrazi, iskre tatarske oči, dolge postave grmanskega rodu; okrogle, kurdske lobanje. Cela narodopisna zbirka, kot se jo lahko vidi samo po karavanah med Buharo in Samarkandom.*)

*) V Aziji.

Toda naša slika ni iz buharške okolice temveč iz kraja med Tiso in Donavo, in to iz prve polovice 18. stoletja, ko se je začela slavna vlada naše cesarice Marije Terezije v korist naših dežel.*)

In ta kraj je bil popolnoma opustošen. Opustošen od pol stoletja trajajoče vojne in domačih prepirov. Prebivalci dežele so se uničevali med seboj. Cesarskim vojaškim najemnikom so rekli Labanci, vojakom ogrskih knezov pa Kuruci. Kuruci so pobijali Labance, Labanci zopet Kuruce; potem so se vrgli nanjo zopet Raci in pobijali oboje. Nazadnje so prišli cesarski in uničili vse tri, Labance, Kuruce in Rake. Kuruce so pogladi na Turško, Rake na Rusko, Labance pa na vse štiri strani sveta. Tako da nazadnje ni ostal tu skoraj nikdo, ki bi bil obdeloval zemljo, da je ležal ves ta kraj prazen, brez lastnikov in brez prebivalcev.

In »to« so pa ravno pričala dolga stebela cvetja »Kraljevske sveče«.

Ona bežeča karavana, ki je letela po tej puštnji, je bila četa labanških vojaških najemnikov, katere je pogladi od zmaganja utrujen oddelek cesarskih.

Ti ropajo sedaj na svojo pest. Kaj naj bi pa tudi drugega počeli? Dela ni, in tudi sploh ni človeka, pri katerem bi se moglo delati; sploh pa delo tudi ni njih navada. Bojevati se pa ni nikoder z nikomur mogoče. Samo da oropati tudi ni nikogar mogoče. Tisti dobri časi so že minuli, ko se je mogel Kuruc dvakrat spremeniti v Labanca, in zopet dvakrat postati Kuruc, samo da bi mogli ukrasti drug drugemu izpred nosa slavna dva soda tokajca, imenovana »summus pontifex«, in »gloria maxima«. I summus pontifex i gloria maxima sta že davno prazna!

(Dalje prihodnjič.)

**) Marija Terezija je vladala od leta 1740. do leta 1780.

Izdajatelj in odgovorni urednik:
Valentin Kopitar.

*Lastna lovarna
ur v Švici*

1887

Zahtevajte JUBILEJNI CENIK "zastoni"

1912

Fr. Čuden, Ljubljana.

Izjava.

Podpisani preklicujem vse žalitve, ki sem jih govoril o Kolinski tovarni za kavne primesi v Ljubljani kot uslužbeni pojasnjevalec firme Heinrich Franck Söhne letošnje leto začetkom meseca junija v okolici Moravč, in te žalitve preklicujem. Obenem izjavljam, da so bile moje trditve o kakovosti izdelkov Kolinske tovarne brez vsake podlage.

V Ljubljani, dne 10. oktobra 1912.

63

Lud. Cernellč.

Loterijske številke.

Dvignjene v soboto, dne 5. oktobra 1912.

Trst: 25, 77, 82, 61, 58.

Linc: 62, 38, 19, 20, 21.

Dvignjene v sredo, dne 9. oktobra 1912.

Praga: 68, 7, 52, 59, 76.

Listnica uredništva.

Besnica. Priobčili izjemoma, ker ne frankiranih pisem sicer ne sprejemamo.

Zagorje. Prosim na ožji format.

Št. Vid nad Ljubljano. Oprostite, se založilo. Prihodnjič.

Dopisniki. Pisma, težka čez 20 gramov, morajo imeti za 20 vin. znamko. — Nezadostno ali sploh nič frankiranih pisem ne bomo sploh več sprejemali!

Najboljši češki nakupni vir.

S. Benisch

Ceno posteljno perje:

1 kg sivega, dobrega, puljenega 2 K, boljsega 2 K 40 h, prima polbelega 2 K 80 h; belega 4 K; belega, puhačega 6 K 10 h; 1 kg velefinaga, snežnobelega, puljenega 6 K 40; 8 K; 1 kg puha, sivega 6 K; 7 K; belega, finega 10 K, najtinejši prsi puh 12 K — Kdor vzame 6 kg dobi franko.

Zgotovljene postele

iz gostonitega rdečega, modrega, belega ali rmenega nankinga, pernica, 180 cm dolga, 120 cm široka, z 2 zglavniki, vsak 80 cm dolg, 60 cm širok, napolnjen z novim, sivim, jako stnovitnim puhačim postelnim perjem 16 K; napolnjen 20 K; puh 24 K; same pernice po 10 K, 12 K; 14, 16 K; zglavniki 3 K, 4 K 60 h, 4 K. — Pernice 200 cm dolge, 140 cm široke K 13—, K 14 70, K 17 80 in K 21—; zglavniki 90 cm dolgi, 7 cm široki K 4 60, 6 20 in K 5 70; podpernica iz močnega rižastega gradla, 180 cm dolga, 116 cm široka, K 12 80, K 14 80. Rapošiljanje po povzetju od 12 K naprej franko. Dovoljeno je zamenjati, za neugajajoče se vrne denar.

S. Benisch, Dešenice, št. 953, Češko.

Bogato ilustrovan cenik zastoj in franko.

Priporočam svojo veliko zalogo

Čevljev

od navadnih jako trpežnih do naj-finejših, kakor tudi lovskih in te-lovadnih čevljev. Dokolenice (gamaše) in galoše vedno v zalogi.

Na zahtevo tudi po meri.

Popravila cenj. odjemalcem točno in solidno.

Z odličnim spoštovanjem

53

A. OMERZA

izdelovalec in zaloga čevljev v Krškem.

Kri! in dober zajutrak dosežejo odrasli in otroci, bolni in zdravi. Polovico stroškov prihranite

Moč! v gospodinjstvu na kavi, sladkorju in mleku, ako pijete **SLADIN**,

Zdravje! to je dr. pl. Trnkóczyja **SLADNI ČAJ.**

En zavoj velja 60 vin. Dobiva se povsod. Po pošti se naroča najmanj pet zavojev po povzetju pod naslovom v glavni zalogi.

Lekarna pl. Trnkóczy

.. v Ljubljani zraven rotovža. ..

10 zapovedi

za kmetovalca in 10 zapovedi za zdravje, vsake posebej na papirju tiskane, dobi vsak človek zastoj, tudi po pošti, ako po nje piše v lekarno Trnkóczy zraven rotovža v Ljubljani.

Ceno češko posteljno perje

1 kg sivega očiščenega 2 K, boljše K 2 40, napol-belo K 3 60, belo K 4 80, prima mehko K 6—, vele-prima K 7 20. Najboljše vrste K 8 40, snežno belo perje K 9 70.

Izdelane postelje

iz neprodirnega rdečega modrega, belega ali rumenega postelnega nankinga Izvrstno napolnjeno! Pernica ali blazina, 180 cm dolga, 116 cm široka K 10—, K 12—, K 15— in K 18—, 2 m dolga, 140 cm široka K 13—, K 15—, K 18—, K 21—. Zglavniki 80 cm dolgi, 58 široki K 3—, K 3 50 in K 4—, 90 cm dolgi, 70 cm široki K 4 50, K 5 50 in K 6—. Nepovoljno se zamenja ali denar nazaj. — Natančni ilustrovani cenik gratis in franko. 54

Benedikt Sachsel, Lobes št. 957, pri Plzinju na Češkem.

Žrčne cene v Ljubljani

	Cena			
	od		do	
	K	h	K	h
1 kg govejega mesa I. vrste	1	80	2	—
1 " " " II. " "	1	60	1	80
1 " " " III. " "	1	50	1	70
1 " telečjega mesa	1	80	2	—
1 " prašičjega mesa (svežega)	2	—	2	20
1 " " (prekajenega)	2	20	2	40
1 " koštrunovega mesa	1	40	1	50
1 " Prašiči na klavnici	1	30	1	50
1 " kozličevega mesa	0	—	0	—
1 kg masla	2	60	2	80
1 " masla surovega	2	40	2	80
1 " masti prašičje	2	08	2	10
1 " slanina (špeha) sveže	1	92	2	—
1 " slanina prekajene	2	—	2	20
1 " sala	1	92	2	00
1 " surov. margarinskega masla	—	—	0	—
1 " kuhan. margarinskega masla	2	—	2	20
1 jajce	—	10	—	11
1 l mleka	—	20	—	22
1 " posnetega	—	08	—	10
1 " smetane sladke	—	—	—	—
1 " " kisle	—	90	1	10
1 kg medu	1	20	1	40
1 " čajnega surovega masla	3	20	3	80
1 piščanec	1	40	1	30
1 golob	—	40	—	50
1 raca	—	80	2	20
1 gos	5	50	6	00
1 kapun	0	—	0	—
1 puran	0	—	0	—
100 kg pšenične moke št 0	36	50	—	—
100 " " " 1	36	20	—	—
100 " " " 2	35	70	—	—
100 " " " 3	34	80	—	—
100 " " " 4	33	60	—	—
100 " " " 5	32	80	—	—
100 " " " 6	31	60	—	—
100 " " " 7	28	20	—	—
100 " " " 8	19	—	—	—
100 " koruzne moke	24	—	—	—
100 " ajdove moke I.	48	—	—	—
100 " ajdove moke II.	42	—	—	—
100 " ržene moke	00	00	—	—
1 l fižola	—	20	—	24
1 " graha	—	36	—	40
1 " leče	—	40	—	48
1 " kaše	—	28	—	30
1 " ričeta	—	26	—	28
100 kg pšenice	23	—	24	—
100 " rži	19	—	20	—
100 " ječmena	17	—	18	—
100 " ovsa	23	—	25	—
100 " ajde	23	—	24	—
100 " prosa belega	—	—	—	—
100 " navadnega	18	—	19	—
100 " koruze	20	50	21	50
100 " činkvantina	24	—	25	—
100 " krompirja	4	70	5	50

Lesni trg

Cena trdemu lesu 9-50 do 12 K.
Cena mehkeemu lesu 8— do 9— K.

Trg za seno slamo, in s'eljo.

Na trgu je bilo

voz sena

" slame

" stelje

" detelja

SAMO 6 DNI!

z brzoparniki Francoske družbe. Edina najkrajša vožnja čez

HAVRE NEW-YORK

Veljavni vozni listek za vse razrede franc. linije dobiš le pri

ED. ŠMARD

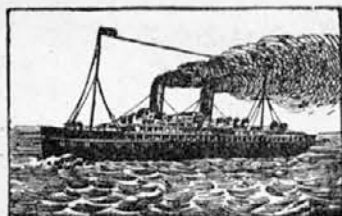
oblastveno potrjena pisarna

Ljubljana, Dunajska cesta 18 nasproti gostilne „pri F'govcu“.

Vozni listek za Ameriko in

nazaj v staro domovino, po najnižji ceni. Izdaja vozni listkov po vseh železnicah, prirejanje zabavnih vlakov.

— Vsa pojasnila istotam radovoljno in brezplačno. —

brzoparniki

»La Provence«, »La Savoie«,
»La Lorraine«, »La Touaine«,
»Rochambeau«, »Le Chikago«.

Domače podjetje!

Lastna tovarna!

Priporočilo!

Ozirajte se pri nakupovanju oljnatih barv, lakov, firnežev in vseh v barvno stroko spadajočih predmetov na domačo trdko

48

Premrl & Jančar,

Ljubljana, Dunajska cesta 20.

Kolodvorska ulica 18.

Ceniki brezplačno!

Najboljša kakovost!

Najnižje cene!